

AT THE OUTSET OF EUROPEAN FEDERALISM

Copyright © 2024 the Author/s
Peer review method: Double-Blind
Accepted: November 5, 2024
Published: December 27, 2024
Original scientific article
DOI suffix: 10.36962/NEC19032024-50

Edisher Japharidze

PhD in Political science
Associate Professor at GTU
Email: jafaridzeedo@yahoo.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9239-4785>

ABSTRACT

The paper discusses the unification of Europe through the model of federalization, which implies the introduction of the idea of „non-dogmatic” federalism into the „Union” and not „unity” and its establishment, which later became the basis for the legal mechanism of the European Union. In the broader sense of the federal state we call each federal union which takes two different forms: 1) Confederation of States (Staaten Bund) where federation is soft and weak. 2) The federal state (Bundesstaat), where the Federal Union is closer. In 1948 Mikheil Muskhelishvili, along with the French constitutionalist Gaston Stephan, wrote the constitution project of European federalism, important provisions of which became the basis for the future modern law of European Union.

Keywords: Europe, Georgia, Law, Federalism, Constitution

REFERENCES:

1. Muskhelishvili M., "Confederal and Federative Union of States" newspaper, independent Georgia N51, Paris, 1930;
2. Muskhelishvili M., "Confederal and Federative Union of States" newspaper, independent Georgia N52, Paris, 1930;
3. Muskhelishvili M., "Confederal and Federative Union of States" newspaper, independent Georgia N56, Paris, 1930;
4. Muskhelishvili M., "Confederal and Federative Union of States" newspaper, independent Georgia N76, Paris, 1932;
5. Japharidze E, at the beginnings of European integration, Universal, 2019.

ევროპული ფედერალიზმის სათავეებთან

ედემერ ჯაფარიძე

პოლიტიკის მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი

სტუ-ს ასოცირებული პროფესორი

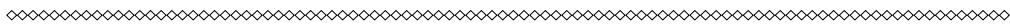
Email: jafaridzeedo@yahoo.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9239-4785>

აბსტრაქტი

ნაშრომში განხილულია ევროპის უნიფიკაცია ფედერალიზაციის მოდელით, რაც გულისხმობს „კავშირში“ და არა „ერთობაში“, „არადოგმატური“ ფედერალიზმის იდეის შემოტანას და მის დამკვიდრებას, რაც მოგვიანებით ფედერალიზმი, როგორც ევროკავშირის სამართლებრივი მექანიზმი შემდგომ ევროპის სამართალს საფუძვლად დაედო. ფედერაციულ სახელმწიფოს ფართო მნიშვნელობით ჩვენ ვუნოდებთ ყოველ ფედერაციულ კავშირს, რომელიც ღებულობს ორ განსხვავებულ სახეს: 1) სახელმწიფოთა კონფედერაცია (Staaten Bund), სადაც ფედერაციული კავშირი რბილია და სუსტი. 2) ფედერალური სახელმწიფო (Bundesstaat), სადაც ფედერალური კავშირი უფრო მჭიდროა. მიშელ მუსხელმა, ფრანგ კონსტიტუციონალისტ გასტონ სტეფანთან ერთად ევროპის ფედერალური კონსტიტუციის პროექტი შეიმუშავა (1948), რომლის მნიშვნელოვანი დებულებანი საფუძვლად დაედო თანამედროვე ევროკავშირის სამართალს.

საკვანძო სიტყვები: ევროპა, საქართველო, სამართალი, ფედერალიზმი, კონსტიტუცია.

შესავალი

ევროკავშირის კანდიდატის სტატუსის მიღებამ მნიშვნელოვნად დააჩქარა საქართველოს ევროკავშირში ინტეგრაციის პროცესი, შესაბამისად, აქტუალური ხდება კითხვა, თუ რითი შევდივართ ჩვენ, ქართველები, ამ დიდ სივრცესა და თანამეგობრობაში? ყველა ქვეყანა, რომელსაც სურდა ან სურთ ევროკავშირის წევრობა, ამ ორგანიზაციის წევრი ქვეყნები ითხოვენ მისი წვლილის ჩვენებას ევროპულ ცივილიზაციასა და ევროპული ღირებულებების დამკვიდრებაში, მისი ევროპული იდენტობის წარმოჩენაში, კულტურის და მეცნიერების განვითარებაში. საქართველო ცარიელი ხელებით არ ბრუნდება ევროპაში, თუ არ ჩავთვლით იმ უძველეს პერიოდს, როცა ევროპაში და ახლო აღმოსავლეთში იბერიულ-კავკასიურ ტომებში დომინირებდნენ და უძველეს ცივილიზაციას ქმნიდნენ, თანამედროვე XX-XXI საუკუნის ქართველებსაც გვაქვს ამ მხრივ სათქმელი. ერთ-ერთ თანამედროვე გამონაკლისს წარმოადგენს ერთიანი ევროპის აპოლოგეტის, სტრასბურგის უნივერსიტეტის პროფესორის მიხეილ მუსხელიშვილის პოლიტიკური და სამართლებრივი მემკვიდრეობის, მისი წვლილის წარმოჩენა. ნაშრომში წარმოდგენილი მასალის შეფასება და ანალიზი, მხოლოდ ზემოხსენებულ პიროვნებათა ცხოვრებისა და მოღვაწე-

ობის განხილვას კი არ ისახავდა მიზნად, არამედ ქართულ-ევროპული ურთიერთობის ისტორიული გამოცდილების სააშკარაოზე გამოტანას და რაც მთავარია, სამომავლო კავშირის განმტკიცების პროცესში არსებული მონაპოვრის შენარჩუნებას და ახალი გზების დასახვას.

ძირითადი ტექსტი

ევროპული ინტეგრაციის გზით ევროპის ფედერაციის ჩამოყალიბების იდეა დასაბამს 1920-იანი წლებიდან იღებს, რომლის თეორიულ-იდეოლოგიური საფუძვლები ეკუთვნის ავსტრიულ-უნგრულ ფილოსოფოსსა და დიპლომატს რიჩარდ კალერგის, რომელმაც უნიფიცირებული ევროპული სახელმწიფოს შესახებ თავისი მოსაზრებები ასახა ნაშრომში „პან-ევროპა“, რომელიც 1923 წელს გამოქვეყნდა.

1948 წელს მიშელ მუსხელმა, ფრანგ კონსტიტუციონალისტ გასტონ სტეფანთან ერთად ევროპის ფედერალური კონსტიტუციის პროექტი დაწერა „Michel Mouskhely, Gaston Stefani, „Draft of a European Federal Constitution“ (1948), სადაც დეტალურად განვიხილავთ პოლიტიკური და სოციალური დემოკრატიის პრინციპებს, რაც დაფუძნებულია მშვიდობაზე და სოციალურ სამართალზე ფედერაციის ერთიანობაში და ფედერაციული სახელმწიფოების სხვადასხვაობაში. აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ

თანამედროვე ევროპული სამართალი დღესაც საზრდოობს მიხეილ მუსხელიშვილის მიერ ინიცირებული სამართლის პრინციპებით (განსაკუთრებით ალსანიშნავია მისი ფუნდამენტალური ნაშრომები, ადამიანის ძირითად უფლებებზე და თავისუფლებებზე). აღნიშნული ნაშრომი მიშელ მუსხელიმ მიუძღვნა ევროპის გაერთიანების იდეას, სადაც დეტალურად განერილი იყო გასაერთიანებელი ევროპის ქვეყნების პოლიტიკური მმართველობის ფორმა „ფედერაციის ან კონფედერაციის“ სახით. მასში დასაბუთებულია და გაანალიზებულია პოლიტიკური და სამართლებრივი მხარე, გამყარებულია და ახსნილია მისი იურიდიული ბუნება, რომელიც ეფუძნებოდა საერთაშორისო სამართლის პრინციპებს და ისტორიულ გამოცდილებას. დიახ, ეს გახლავთ ევროპის ფედერალური კონსტიტუციის პროექტი, ქართველი მეცნიერისა და იურისტის მიერ დანერგილი, რომელიც შემდგომ საფუძვლად დაედო ევროპული ქვეყნების გაერთიანებას და ევროკავშირის სამართალს, თუმცა არა მისი პირვანდელი, არამედ რანჟირებული სახით, რომელიც ტრანსფორმირდა, როგორც ჟან მონესა და რობერტ შუმანის, ასევე, სხვა ევროკავშირის დამფუძნებელი მამების მიერ და მოხდა მათ შრომებთან გაერთიანება, რის შედეგადაც საბოლოო სახით შეიქმნა თანამედროვე ევროკავშირის სამართალი, რომელიც ეფუძნება ადამიანის ძირითად უფლებებს და თავისუფლებებს, და სწორედ ეს ის საერთაშორისო სამართლის პრინციპებია, რომელთა დამკვიდრებისათვის თავის დროზე მიშელ მუსხელი იბრძოდა. აღნიშნულ თემაში მოკლედ განხილულია (ჩვენამდე მოღწეული ნაწილის) მიშელ მუსხელის მიერ დანერგილი ევროპული კონსტიტუციის პირველ პროექტთან დაკავშირებული ევროკავშირის სამართლის თავისებურებები და კონსტიტუციონალური დეფინიციები ფედერალიზმისა და კონფედერაციის შესახებ. მიშელ მუსხელი წერს, რომ უნიტარული სახელმწიფოების რიცხვი მცირდება და ფედერაციული პრინციპი თავისი ორგანიზაციის სიცხოველისა და სხვა უპირატესობათა გამო უფრო და უფრო ვრცელდება. ეს პრინციპი არც ისე ახალია, ჯერ კიდევ ძველმა საბერძნეთმა განახორციელა იგი, თუმცა, ცოტა განსხვავებულის სახით. მე-18 საუკუნის ბოლოს და მთელი მე-19 საუკუნის განმავლობაში მოიპოვა ფედერაციულმა სახელმწიფომ განსაკუთრებული მნიშვნელობა და მისი განვითარება მთლად არც დამთავრებულა. ფედერაციული სახელმწიფოები არსდებიან და კიდევ ბევრი დაარსდება მომავალში. იგი სვამს

კითხვას რაშია ფედერალიზმის სიძლიერე? რა და რა ფორმებს იღებს? როგორ ხორციელდება იგი? ფედერაციულ სახელმწიფოს ფართო მნიშვნელობით ჩვენ ვუნოდებთ ყოველ ფედერაციულ კავშირს, რომელიც ღებულობს ორ განსხვავებულ სახეს: 1) სახელმწიფოთა კონფედერაცია (Staaten Bund), სადაც ფედერაციული კავშირი რბილია და სუსტი. 2) ფედერალური სახელმწიფო (Bundesstaat), სადაც ფედერალური კავშირი უფრო მჭიდროა. რა არის სახელმწიფოთა კონფედერაცია? კონფედერაციაა სუვერენულ სახელმწიფოების შეთანხმებული კავშირი, სადაც არსებობს ცენტრალური ხელისუფლება, რომელიც წარმოადგენს იურიდიულ პიროვნებას და აღჭურვილია მუდმივი ორგანობით. კონფედერაცია არის შეთანხმებული კავშირი სუვერენულ სახელმწიფოების და მის იურიდიულ საფუძველს შეადგენს სახელმწიფოთა შორის დადებული ხელშეკრულება განსაზღვრული მიზნის მისაღწევად. კონფედერაცია არ ქმნის ახალ სახელმწიფოს შემავალ სახელმწიფოთაგან, მას არ ეკუთვნის სუვერენობა, არც აქვს სახელმწიფოს ხასიათი, ნევრები (შემავალი სახელმწიფოები) იცავენ თავის სუვერენობას, მაგრამ მათ არ შეუძლიათ ყოველ წამს გამოაცხადონ თავის სუვერენობა კონფედერაციიდან გამოსასვლელად, ვინაიდან თვითოეულმა მათგანმა პატივი უნდა სცეს მოვალეობას, რომელიც თავისუფლად მიიღო თავისთავზე და თუ რომელიმე გავა კონფედერაციიდან, უკანასკნელს უფლება აქვს იარაღით აიძულოს იგი ხელშეკრულება დაიცვას. კონფედერაციის შემავალ სახელმწიფოებს რჩება მათი სუვერენობა, არ არსებობს ერთი ეროვნება, ერთი ქვეშევრდომობა. ცენტრალურ მთავრობას არ შეუძლია რაიმე დამოკიდებულება იქონიოს შემავალ სახელმწიფოების ქვეშევრდომობთან, ამა თუ იმ დადგენილების შესასრულებლად უნდა მიმართოს მონაწილე სახელმწიფოების შუამავლობას, რომელთათვისაც სავალდებულო არაა, ამაშია კონფედერაციის სისუსტე. კონფედერალურ ხელშეკრულებას შეუძლია მეტი უფლება მისცეს ცენტრალურ მართველობას და მას მიანიჭოს დადგენილებათა შესრულების პირდაპირი ნება. მაგრამ ასეთი მდგომარეობა გამონაკლისს წარმოადგენს და საერთო პრინციპი კი მოითხოვს, რომ ცენტრალური ხელისუფლების ყოველი გადაწყვეტილების შესრულებისათვის საჭიროა შემადგენელ სახელმწიფოების დასტური. ცენტრალური ხელისუფლება მაინც მოსილია უფლებით, რომელიც განსხვავდება ნაწილების უფლებებისაგან, ვინაიდან მას აქვს საკუთარი ნებისყოფა. ამის

დამამტკიცებელია ის, რომ დადგენილება გამოაქვს ამ ცენტრალურ ორგანოს. ამის გამოა რომ იგი აღჭურვილია იურიდიული სახეობით (პიროვნება), როგორც საშინაო ისე საგარეო თვალსაზრისით. ცენტრალური ხელისუფლება საზოგადოდ წარმოდგენილია საკანონმდებლო დანქნებულებებით (პარლამენტით), რომელიც შედგება მონაწილე სახელმწიფოების წარმომადგენლებისაგან. უნდა აღინიშნოს, რომ უმეტეს შემთხვევაში ესაა ერთადერთი ორგანო ცენტრალური ხელისუფლებისა. ჩვენ ზევით ვთქვით, რომ ნაწილებს რჩება მათი სუვერენობა და ყოველივე უფლება, რომელიც აქედან გამომდინარეობს. ხოლო უდაოა, რომ ფედერალურ ხელშეკრულებების დადების დროს მათ უარი თქვეს ზოგიერთ თავის უფლებებზე ცენტრალური ხელისუფლების სასარგებლოდ, რათა უკანასკნელმა შეძლოს თავისი მიზნების შესრულება. სამაგიეროდ ისინი დიდ მონაწილეობას იღებენ კონფედერალურ ნებისყოფის შედგენაში, უწინარეს ყოვლისა შემავალი სახელმწიფოები შეადგენენ კონფედერაციის უმთავრეს ორგანოს-საერთო პარლამენტს, ყოველ ნაწილს აქ წარმომადგენლობის თანასწორი რიცხვი ჰყავს და ამ წარმომადგენლებს იმპერატიული მანდატები აქვთ თავიანთ სახელმწიფოებისაგან. შემდეგ მონაწილეობა გამოიხატება ფედერალური ხელშეკრულების რევიზიაში, ხელშეკრულების გადასინჯვა შეიძლება მხოლოდ ყველა წევრების ერთხმად გადაწყვეტილებით. ეს იმას ნიშნავს, რომ ხელშეკრულების შეცვლა შეუძლებელი ხდება თითქმის-რაც კონფედერაციის მეორე დიდ უხერხულობას წარმოადგენს. ხმათა უმრავლესობა (ერთხმოსნობა) მოითხოვს ზოგი სხვა მნიშვნელოვანი საკითხის გადაჭრასაც მაგ, ახალი წევრების მიღება და სხვა. ეს გარემოება უეჭველია აბრკოლებს სახელმწიფოს ფუნქციებს. დასასრულს წევრების მონაწილეობა საერთო ნებისყოფაში გამოიხატება იმაში, რომ ცენტრალურ ხელისუფლებას თვითონ არ მოეპოვება აღმასრულებელი ორგანოები და მისი დადგენილება უნდა აღასრულოს შემავალმა სახელმწიფოებმა, უკანასკნელი კი დაერიდებიან ისეთ რისამე შესრულებას, რაც მათ ინტერესებს ეწინააღმდეგება. მაშასადამე ორი რამ ახასიათებს კონფედერაციას: ცენტრალური მმართველობის ორგანიზაციის სიმარტოვე-ხშირად და მხოლოდ პარლამენტი არსებობს, რომელსაც შეზღუდული უფლებები აქვს და სისუსტე ფედერალურ მმართველობის, რაც თითქმის აუცილებელია, ვინაიდან შემადგენელი სახელმწიფოები მეტად უფროთხილდებიან თავის დამოუკიდებლობას და უთმობენ

ცენტრალურ ხელისუფლებას მარტო იმას, რაც აუცილებლად საჭიროა უკანასკნელი მიზნისთვის (საგარეო საერთო საფრთხის წინააღმდეგ) და როდესაც შემავალი წევრები საკონფედერაციო ხელშეკრულებას დებენ, ყოველთვის იმას ცდილობენ, რომ თავიანთი სუვერენობა განამტკიცონ და არა შეასუსტონ[1].

ჩვენ განვიხილეთ კონფედერაციის იურიდიული ბუნება და ორგანიზაცია, ახლა ვნახოთ, თუ როგორაა განაწილებული სახელმწიფოებრივი უფლებები ცენტრალურ ხელისუფლებასა და წევრ სახელმწიფოებს შორის. ყურადღება უნდა მივაქციოთ ამ საკითხის ორ მხარეს, პირველია, დამოკიდებულება უცხოელ სახელმწიფოებთან, კონფედერაციის არსებითი დანიშნულება ისაა, რომ მფარველობა გაუწიოს უცხოეთის წინაშე კონფედერალურ სახელმწიფოებს. ამ მიზნისთვის მას უნდა ჰქონდეს საერთაშორისო ხასიათს უფლებები. ხოლო ეს უფლებები აღმასრულებლობითი არაა. საერთაშორისო პიროვნება აქვთ წევრებსაც, ვინაიდან ისინი არიან სახელმწიფოები და მაშასადამე აღჭურვილი არიან საერთაშორისო უფლებებითაც. როგორ ხდება ამ უფლებების განაწილება? ამაზე ზუსტი პასუხის გაცემა ძნელია, რადგან კონფედერაცია ხელშეკრულებითი კავშირია და ხელშეკრულების ძალით წევრთა უფლებათა შეზღუდვა სხვადასხვანაირია სხვადასხვა კონფედერაციაში. ფაქტი ერთია, რაკი კონფედერაცია არსდება იმისთვის, რომ მფარველობა გაუწიოს წევრებს უცხოეთის წინაშე, მას უნდა მიეცეს აუცილებელი საშუალება ამ მიზნის მისაღწევად. ამ საზოგადო პრინციპით უნდა ვიხელმძღვანელოთ დასახელებული რთული საკითხის გარჩევის დროს. საერთაშორისო უფლებები უმთავრესად სამია: უფლება ომის, უფლება წარმომადგენლობის და უფლება ხელშეკრულების დადების. ომის უფლება ყველაზე უმძიმესია და იგი აუცილებლად უნდა ჰქონდეს მინიჭებული ცენტრალურ ხელისუფლებას, რომელიც უამისოდ თავის საქმეს ვერ შეასრულებდა. მაგრამ ხშირად შემადგენელი სახელმწიფოები თავისთვისაც იტოვებენ ამ უფლებას. ასეთი მდგომარეობა იყო შვეიცარიაში 1798-1815 წლებში და შეერთებულ შტატებში 1787 წლამდის. წარმომადგენლობის (ლეგაციის) უფლება ნაკლები მნიშვნელობისაა და იმდენ შეზღუდვას არ იწვევს, უმეტეს შემთხვევაში ბევრი სახელმწიფოები ფლობენ ამ უფლებას, მაგრამ ხშირად ცენტრალური მმართველობის წარმომადგენლობა უკეთაა მონყობილი და უფრო წინდგას, ვიდრე ცალკე წევრების წარმომადგენლობა.

THE NEW ECONOMIST / ახალი ეკონომისტი

რაც შეეხება ხელშეკრულებათა უფლებას, არ არსებობს ერთი საზომი ყველა ხელშეკრულებისათვის. საერთოდ წევრ სახელმწიფოებს აკრძალული აქვთ ისეთი ხელშეკრულების დადება, რომელიც ეხება კონფედერაციის მთლიანობას და დამოუკიდებლობას. სხვაგვარი ხელშეკრულება, მაგ. ეკონომიკური და საპოლიციო თვისების, ცალკე სახელმწიფოებს შეუძლიათ დადონ. ხანდახან საჭიროა დასტური ცენტრალური მმართველობის. ამგვარად, როგორც ვხედავთ არ არსებობს ერთი პასუხი. არავინ უარყოფს ცენტრის უფლებებს, ხოლო არაა თანხმობა იმის შესახებ, ეს უფლებები მხოლოდ ცენტრალურ ხელისუფლებას ეკუთვნის თუ მასთან ერთად ადგილობრივ მმართველობებსაც. პირველი უმჯობესია, მაგრამ არ უნდა დავივიწყოთ წევრების სუვერენობაც. მეორე მხრივ, როცა დასახელებულ უფლებებით სარგებლობს ცენტრთან ერთად შემადგენელი სახელმწიფოებიც, ეს ასუსტებს კონფედერაციას და ხელს უშლის მიზნის შესრულებაში [2]. მამასადამე, მოკლედ თვალის გადავლება სახელმწიფოებრივ უფლებათა განაწილების გვიჩვენებს, რომ ცენტრალური ხელისუფლების უფლებები მეტად შეზღუდულია, საკანონმდებლო უფლება დატოვებული აქვთ წევრ-სახელმწიფოებს, გარდა ზოგიერთისა, რაც აუცილებლად საჭიროა მთლიანობისთვის მაგ. ფულის, ბაჟების და სხვათა შესახებ. ასევე აღმასრულებლობის და სასამართლო დარგში. უფლებრივად არა ითქმის რა იმის წინააღმდეგ, რომ არსებობდეს ფედერალური სასამართლო, ფედერალური ჯარი, ფინანსური ორგანიზაცია. მაგრამ სინამდვილეში ეს ასე არაა, კონფედერაციაში უმეტესად წევრი სახელმწიფოები თავისთვის იტოვებენ სახელმწიფოებრივ უფლებებს და უთმობენ ცენტრალურ ხელისუფლებას უფლებათა მინიმუმ განსაზღვრული მიზნის განსახორციელებლად. ვიდრე დავასრულებდეთ კონფედერაციის დახასიათებას, უნდა აღვნიშნოთ კიდევ კონფედერაციაში შემავალი სახელმწიფოების ორი უფლება: ერთია გაუქმების და მეორე გასვლის უფლება, რაც ძალზე ასუსტებს კონფედერაციის აგებულებას. გაუქმების უფლება მდგომარეობს მსჯავრის დადებაში, როცა კონფლიქტი ხდება ცენტრალურსა და ადგილობრივ მთავრობას შორის. როცა ცენტრი მოიმოქმედებს ისეთ რამეს, რომელიც აღემატება მის ხელშეკრულებით დათმობილ უფლებას, შემავალ სახელმწიფოებს შეუძლიათ არ დაემორჩილონ და გამოაცხადონ, რომ ცენტრის აქტი მისთვის სავალდებულო არაა. გასვლის უფლება ნიშნავს იმას, რომ წევრ სახელმწიფოს შეუძლია გავიდეს კონფე-

დერაციიდან, როდესაც ამას საჭიროდ ჩათვლის. ესაა უკიდურესი განცხადება თავის სუვერენობის. ხელშეკრულებაში ამის მოუხსენებლობა წევრს არ ართმევს გასვლის უფლებას. ზოგიერთი ავტორები, იმასაც კი ამბობენ, რომ ნებაყოფლობითი უარის თქმაც ასეთ უფლებებზე ვერ შებოჭავს სახელმწიფოს, რადგან სუვერენობის, საკუთარი არსებობის დაცვა მისთვის უპირველესი საქმეა. ყოველივე ზემონათქვამი გვიმტკიცებს, რომ კონფედერაცია არაა დამაკმაყოფილებელი ორგანიზაცია, მისთვის ძნელია განახორციელოს მიზანი, რისთვისაც დაარსდა, ესე იგი მოუპოვოს კონფედერალურ სახელმწიფოებს უშიშროება გარეგანი და შინაგანი: ცენტრალური ხელისუფლების საკანონმდებლო უფლებები სუსტია და მტკიცე შედეგებს ვერ მოგვცემს, მის მუშაობას აბრკოლებს ქიშპობა ცენტრალურსა და ადგილობრივ მმართველობას შორის და თვითონ შემადგენელ სახელმწიფოებისა ერთმანეთთან. კანონების და დადგენილებების შესრულება ხშირად დამოკიდებულია წევრ სახელმწიფოების კეთილ ნებაზე. ამ მოსაზრებათა გამო, ყოველ კონფედერაციას ისე უნდა ვუყუროთ, როგორც გარდამავალ ფორმას, რომელიც შესაძლებელია ხანგრძლივი გამოდგეს. ბოლოს და ბოლოს კონფედერაცია ან უნდა დაიშალოს ან უფრო ხშირი მოვლენაა - უნდა გადაკეთდეს უფრო მჭიდრო კავშირად-ფედერალურ სახელმწიფოდ. ფედერალურ სახელმწიფოს ორი რამ ახასიათებს. ერთი მხრივ, იგი ნააგავს უნიტარულ სახელმწიფოს, და მეორეს მხრივ, წარმოადგენს სხვადასხვა სახელმწიფოების შეერთებას [3]. უპირველს ყოვლისა, იგი ერთია საერთაშორისო თვალსაზრისით, უცხოელ სახელმწიფოსათვის ის არსებობს მხოლოდ, როგორც ერთი სახელმწიფო. შემდეგ არის ერთი ქვეშევრდომობა- ფედერალური და ერთი ტერიტორია -ფედერალური. ფედერალური სახელმწიფო უნიტარულია იმიტომ, რომ სუვერენობა ეკუთვნის ცენტრალურ სახელმწიფოს. ფედერალური სახელმწიფო თვითონ საზღვრავს თავის კომპეტენციას და ასევე იმ ერთეულების უფლებებს, რომელთაც შეიცავს. თვითონ წყვეტს, რა შეადგენს მის ხელისუფლებას და რა ეკუთვნის წევრებს. საერთო ინტერესის ფუნქციები ყოველთვის ცენტრალურ მართველობის ხელშია და მხოლოდ ადგილობრივი მნიშვნელობის საქმეებია დატოვებული შემადგენელ ნაწილებისათვის. ცენტრალური სახელმწიფოს სუვერენობის მეორე შედეგი ისაა, რომ ფედერალურ კანონებს შეუძლიათ უარყონ ადგილობრივი კანონები, როცა მათ შორის უთანხმოებაა. უკანასკნელნი ყოველთვის უნდა და-

ემორჩილონ პირველს. გარდა ამისა, როცა შეტაკება ხდება ფედერალურ-ცენტრალურ მმართველობასა და ადგილობრივ ხელისუფლებას შორის ან ვერ რიგდებიან თვითონ წევრები ერთმანეთს შორის, გადამწყვეტი ხმა ეკუთვნის ფედერალურ მმართველობას. ერთი სიტყვით შემადგენელი ნაწილები ემორჩილებიან ცენტრალურ სახელმწიფოს საკანონმდებლო, ადმინისტრაციულ და სასამართლო სფეროში[4]. ცხადია, რომ ეს გარემოება დიდად სახიფათოა პატარა ერებისთვის, როცა ისინი ფედერალურად უერთდებიან დიდ ერს. დიდი, უფრო მძლავრი ერი ყოველთვის ჩაგრავს პატარა ერებს ფედერალურ სახელმწიფოში. ამიტომ ფედერალური სახელმწიფო უფრო გამოსადეგია იქ, სადაც ძალთა თანაბრობაა შემავალ ერთა შორის. ფედერაციული თვისება ფედერალური სახელმწიფოსი გამოიხატება იმაში, რომ ნაწილები მონაწილეობას იღებენ ფედერალური ნებისყოფის შედგენაში. ეს მონაწილეობა შეიძლება იყოს პირდაპირი და არაპირდაპირი. პირველი ნაკლებად მნიშვნელოვანია: ესაა მონაწილეობა პარლამენტში, სადაც ყოველი წევრი აგზავნის თავის წარმომადგენლებს. ზოგან ყოველი ერთეული წარმომადგენელთა თანასწორ რიცხვს აგზავნის (აშშ, შვეიცარია), ზოგან კი ეს თანაბრობა დაცული არაა (გერმანია, ავსტრია) უკანასკნელ შემთხვევაში მონაწილეობა პრაქტიკულად განუხორციელებელი რჩება. არაპირდაპირი მონაწილეობა უფრო ძვირფასია. იგი მდგომარეობს იმაში, რომ ფედერალურ სახელმწიფოს კონსტიტუციის შეცვლა შეუძლებელია წევრების თანხმობის გარეშე. ამის მნიშვნელობა ადვილად გასაგები იქნება, თუ გავიხსენებთ, რომ ეს კონსტიტუცია, საზღვრავს ცენტრალურ და ადგილობრივ მმართველობათა ფუნქციებს. ზოგიერთ შემთხვევაში ეს გარანტია არაა მტკიცე, როგორც გერმანიაში, ავსტრიაში და სსრკ-ში იყო. და საზოგადოდ უნდა ითქვას, რომ შემადგენელი ნაწილები მეტად სუსტად არიან შეიარაღებული ცენტრალური სახელმწიფოს წინააღმდეგ და უკანასკნელის უფლებები თანდათან იზრდება წევრების უფლებათა ხარჯზე[5].

დასკვნა

მაშასადამე, ზემოხსენებულიდან გამომდინარეობს, რომ ფედერალური სახელმწიფო ეს არის ნაწილობრივ თვითმმართველობის უფლებით

აღჭურვილი სახელმწიფოების ან რეგიონების კავშირი, რომელსაც აერთიანებს ცენტრალური ხელისუფლება. ფედერაციაში შემავალი სახელმწიფოების სუვერენიტეტის სტატუსი ჩვეულებრივ კონსტიტუციურადაა გაფორმებული და მისი შეცვლა შეუძლებელია წევრი სახელმწიფოების თანხმობის გარეშე. ესე იგი, წმინდა სამართლებრივი თვალსაზრისით, მიშელ მუსხელის აზრით, ფედერაცია არის სახელმწიფო, რომელიც დაყოფილია ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული ავტონომიებად და შეზღუდული უფლებით სახელმწიფოებრივ წარმონაქმნებს წარმოადგენენ, სადაც ფედერაციის სუბიექტებს სეცესიის უფლება არა აქვთ. მიუხედავად იმისა, რომ ფედერაციის სუბიექტებს სუვერენიტეტი არ გააჩნიათ და შეზღუდული თვითმმართველობის პრინციპით სარგებლობენ, სუბიექტებს შეიძლება ჰქონდეთ ისეთი მნიშვნელოვანი სახელმწიფოებრივი ინსტიტუტები, როგორცაა პარლამენტი და სასამართლო, რომელიც ძალზე მნიშვნელოვანია თვითმმართველი სუბიექტის სწორად და მიზნობრივი პოლიტიკის წარმართვისათვის.

ნაშრომში განხილულია სახელმწიფოთა კონფედერაციის იურიდიული ბუნება და ფედერაციული სახელმწიფოს რაობა. განზოგადებულია სახელმწიფოს მართველობის ფორმების, როგორც სუსტი, ასევე ძლიერი მხარეები. მათი შეპირისპირებით ნაჩვენებია სამართლებრივი და ფუნქციური განსხვავებულობა, რაც იგულისხმება, კონფედერაცია სტრუქტურულად იგივეა, რაც ფედერაცია, ოღონდ, ფედერაციისაგან განსხვავებით, კონფედერაციას უფრო სუსტი ცენტრალური ხელისუფლება გააჩნია. კონფედერაცია თვითონ მონაწილეობს საერთაშორისო ურთიერთობებში, როგორც სუბიექტი და აქვს საერთაშორისო სამართალ-სუბიექტის ნიშნები, მაგრამ შეზღუდული სახით, რასაც ვერ ვიტყვით ფედერალიზმზე.

ამრიგად, ნაშრომში განხილულია ევროპის უნიფიკაცია ფედერალიზაციის მოდელით, რაც გულისხმობს „კავშირში“ და არა „ერთობაში“, „არადოგმატური“ ფედერალიზმის იდეის შემოტანას და მის დამკვიდრებას, რაც შემდეგ, მოგვიანებით ევროკავშირის სუპრანაციონალური მართვის პოლიტიკას, როგორც სამართლებრივ მექანიზმს საფუძვლად დაედო.

THE NEW ECONOMIST / ახალი ეკონომისტი